

EURÓPSKE INOVAČNÉ PARTNERSTVO

MOŽNOSTI PRE SLOVENSKÉ LESNÍCTVO



ÚVOD

Klimatická zmena je fenoménom, ktorý začína významnou mierou ovplyvňovať celú ľudskú spoločnosť. Na tento fenomén musí primerane reagovať aj lesné hospodárstvo. Význam tohto problému si uvedomuje aj Európska únia, ktorá zriadila EIP-AGRI Focus group *New forest practice and tools for adaptation and mitigation of climate change*.

Cieľom tohto príspevku je:

- prezentovať systém fungovania EIP-AGRI Focus Group
- prezentovať činnosť fokusnej skupiny *New forest practice and tools for adaptation and mitigation of climate change*.

Hlavným cieľom je ale zdefinovať možnosti využitia výsledkov fokusnej skupiny pre lesné hospodárstvo na Slovensku s dôrazom na využívanie externých podporných nástrojov EÚ.

ČO JE EIP –AGRI FOCUS GROUP?

Za touto anglickou skratkou sa skrýva Európske inovačné partnerstvo pre pôdohospodárstvo, ktorého cieľom je podpora konkurencieschopnosti udržateľného poľnohospodárstva a lesníctva. Tieto fokusné skupiny začali vznikať v roku 2012 s cieľom previazania výskumu, vývoja a praxe zavádzaním nových inovačných postupov. Pre zavedenie týchto postupov sa majú využiť finančné prostriedky, ktoré poskytujú programy rozvoja vidieka (národná úroveň), respektíve program EÚ Horizont 2020, ktorý je priamo určený na výskum na európskej úrovni.

V súčasnosti je aktívnych 28 skupín, z ktorých dve čiastočne zahŕňujú aj lesníctvo (agrolesnícke systémy a lesná biomasa). Priamo lesným hospodárstvom sa zaoberá už vyššie uvedená skupina *New forest practice and tools for adaptation and mitigation of climate change*. – Nové lesnícke postupy a nástroje pre adaptáciu a mitigáciu na klimatickú zmenu.

(Podrobnejšie informácie sú dostupné v EN na: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/focus-groups/>).

FOKUSNÁ SKUPINA: NOVÉ LESNÍCKE POSTUPY A NÁSTROJE PRE ADAPTÁCIU A MITIGÁCIU NA KLIMATICKÚ ZMENU.

Európske lesy sú hlavným zdrojom na poskytovanie širokej škály služieb spoločnosti. Klimatická zmena, ktorá sa prejavuje hlavne výskytom extrémov počasia veľmi vážne poškodzuje rast a stabilitu lesov. Toto priamo negatívne ovplyvňuje využívanie lesov spoločnosťou. Práve činnosť fokusnej skupiny *Nové lesnícke postupy a nástroje pre adaptáciu a mitigáciu na klimatickú zmenu*, má prispieť k riešeniu výzvy, ktorú prináša klimatická zmena pre európske lesy. Pracovná skupina mala 20 zástupcov z lesníckej praxe, výskumu a poradenstva z 13 krajín EÚ. Slovensko zastupovali Dr. Ing. Jozef Turok (NLC – Forest Europe) a Ing. Milan Sarvaš PhD. (Národné lesnícke centrum – Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen). Činnosťou fokusnej skupiny bolo:

- identifikovať hlavné výzvy a príležitosti spájané s klimatickými zmenami pre trvalo udržateľné LH v EÚ,

- identifikovať nové postupy a nástroje pre udržanie alebo zvýšenie kapacity lesov na uskladnenie uhlíka v lesoch EÚ,

- identifikovať potreby majiteľov/obhospodarovateľov lesa s ohľadom na adaptáciu na klimatickú zmenu v lesoch EÚ,

- identifikovať nové postupy a nástroje (vrátane digitálnych technológií) pre zvýšenie odolnosti lesných ekosystémov na extrémny počasia,

- poskytnúť príklady praxe a identifikovať nástroje na ich výmenu zamerané na zvýšenie adaptácie a mitigácie lesných ekosystémov,

- analyzovať možné synergie medzi adaptačnými a mitigačnými opatreniami,

- navrhnúť inovatívne postupy zamerané na podporu využívania postupov obhospodarovania lesov, ktoré zvyšujú adaptačný a mitigačný potenciál lesov,

- na základe potrieb praxe identifikovať potreby v oblasti výskumu a inovácií, ktoré zlepšia potenciál lesov EÚ pre mitigačné a adaptačné opatrenia.



Plocha po fadovkovej kalamite (exkurzia počas prvého pracovného stretnutia – Slovensko)

Tab. 1: Prehľad vplyvu klímy a možné adaptačné opatrenia v lesoch EÚ

Biogeografický región	Vplyv klimatickej zmeny	Možné adaptačné opatrenia
Boreálny (Škandinávia)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zvýšenie rastu a produkcie, ■ Problémy s ťažbou kvôli nedostatočnému premrznutiu pôdy, ■ Vyššia frekvencia výskytu vetrových kalamít 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Výber vhodného genetického materiálu ■ Pestrejšie drevinové zloženie ■ Opatrenia na zvýšenie odolnosti na vietor
Mierny oceánsky región (západná Európa)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zvýšené riziko výskytu biotických a abiotických škodlivých činiteľov ■ Väčší výskyt sucha ■ Zmeny drevinového zloženia ■ Zmeny v produkcii 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Diverzifikácia drevinového zloženia a vekovej štruktúry ■ Používanie vhodného genetického materiálu
Mierny kontinentálny región (stredná Európa)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Negatívny vplyv sucha na produkciu ■ Ohrozenie smrečín biotickými škodlivými činiteľmi a vetrom ■ Problémy s obnovou lesa ■ Ohrozenie požiarmi 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vhodné obhospodarovanie zamerané na podporu obnovy lesa ■ Intenzívna výchova zameraná na šetrenie vody
Mediterránny región (južná Európa)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zvýšenie podielu suchých oblastí ■ Väčšia frekvencia sucha ■ Odumretie niektorých druhov drevín ■ Lesné požiare ■ Strata biodiverzity ■ Ohrozenie pôdnou eróziou po požiariach 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vhodný manažment (prerezávky) ■ Dlhšia rubná doba ■ V suchých oblastiach intenzívny manažment zameraný na zníženie hustoty porastov
Horské oblasti	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zvýšenie produkcie ■ Zväčšenie odtoku ■ Zmena drevinového zloženia ■ Zvýšenie ohrozenosti škodlivými činiteľmi (biotické činitele, vietor, oheň) 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Manažment zameraný na zvýšenie a zlepšenie obnovy lesa ■ Preventívne a ochranné opatrenia proti podkôrnému hmyzu

Zdroj: Focus group Forest practices and climate change – starting paper

V tabuľke 1 sú uvedené vplyvy klimatickej zmeny a adaptačné opatrenia v lesoch v závislosti od rôznych regiónov EÚ.

Z tabuľky 1 je zrejmé, že vplyv klimatickej zmeny na lesné ekosystémy je v jednotlivých regiónoch EÚ veľmi rozdielny. Na jednej strane klimatická zmena môže prispieť k vyššej produkcii (severné a horské oblasti EÚ) a na druhej strane môže mať až fatálne dopady, ktoré môžu zapríčiniť rozpad lesných ekosystém (južná časť EÚ). Všetky tieto skutočnosti musela zohľadňovať činnosť fokusnej skupiny, ktorej činnosť sa začala začiatkom roka 2017. V priebehu roka 2017 sa uskutočnili dve stretnutia: 20–21.06.2017 (Ljubljana – Slovinsko) a 22–23.11.2017 – Santiago de Compostela (Španielsko). Jednotliví experti sa podieľali na tvorbe čiastkových správ, ktoré pokrývali nasledovné oblasti:

- Komunikácia pre zvýšenie povedomia o klimatickej zmene – mitigácia a adaptácia
- Implementácia adaptačných opatrení prostredníctvom ekonomickej podpory
- Predpoveď, prevencia, systém skorého varovania a manažment rizika
- Vhodné a udržateľné pestovanie lesa, genetické zdroje, zdroje semenného materiálu

- Manažment krajiny a priestorové plánovanie
 - Výmena znalostí a skúseností – prepojenie výskumu a praxe
 - Podporný rozhodovací systém – porovnanie regionálnych skúseností
 - Postupy a nástroje na manažment požiarov v lese
 - Inovatívny výrobný reťazec, ktorý zhodnotí využitie materiálov a energie
 - Obhospodarovanie lesov malých výmer
- Tieto čiastkové správy budú tvoriť základ na vypracovanie záverečnej správy, ktorá bude publikovaná v roku 2018.

VYUŽITIE V PODMIENKACH SLOVENSKA

Získané informácie a skúsenosti je vhodné využiť pri realizácii projektov v rámci Programu rozvoja vidieka 2014–2020 – opatrenie 16 Spolupráca. Táto nová forma podpory je zameraná na posilnenie spolupráce v oblasti zavádzania nových inovatívnych postupov aj do lesného hospodárstva. V rámci tohto opatrenia sa má v sektore pôdohospodárstva vytvoriť 25 operačných skupín, ktoré budú zamerané na podporu trvalej produkcie a navrhnuté budú priamo aj pilotné projekty. Je v záujme lesného hospodár-

stva aktívne sa podieľať na tvorbe týchto operačných skupín. V rámci operačných skupín a založených partnerstiev (lesná prevádzka, výskum, vývoj, poradenstvo) sa navrhujú a otestujú nové postupy, ktoré prispejú k zvýšeniu konkurencieschopnosti lesného hospodárstva. Môže ísť napríklad o projekty zamerané na racionalizáciu ťažbového procesu (spracovanie dreva neštandardných rozmerov, spracovanie odpadu na skladoch dreva), efektívnejší postup pri škôlkarskej výrobe (krytokorenný sadbový materiál), diverzifikácia výroby (spracovanie diviny, lesných plodov a medu) atď. Výzva na tieto opatrenia by mali byť vypísaná začiatkom roka 2018.

ZÁVER

Lesné hospodárstvo na Slovensku v ostatných rokoch intenzívne využíva podporné nástroje EÚ. Ide hlavne o prostriedky z programov rozvoja vidieka a čiastočne z jednotlivých programov cezhraničnej spolupráce. Je ale potrebné sa pripraviť na obdobie po roku 2020, kedy stará forma podpory skončí. V súčasnej dobe na európskej úrovni prebiehajú intenzívne rokovania o novej podobe podpory vidieka. Je vysoko pravdepodobné, že podpora bude zameraná na aktivity ktoré ponúknu nové inovatívne riešenia. Podporovať sa budú životaschopné partnerstvá, ktoré vedú k rozvoju vidieka. Je preto na lesnom hospodárstve, aby sa pripravilo na tento nový systém spolupráce a aktívna účasť v operačných skupinách je ideálnym spôsobom na naštartovanie tejto spolupráce.

Ďalej je veľmi dôležité, aby sa lesnícky sektor aktívne podieľal na zadaní svojich potrieb a ich následnom preklopení do priorit potrebných pre rozvoj vidieka po roku 2020. Je nutné si uvedomiť, že nie „Brusel“ nám dáva podmienky, ktoré často kritizujeme, ale my sami máme možnosť sa aktívne zapojiť do prípravy všetkých rozhodujúcich a strategických dokumentov, ktoré následne na dlhú dobu výrazne ovplyvňujú spôsob podpory lesníctva v Európe.

Národné lesnícke centrum ponúka spoluprácu vo všetkých týchto oblastiach a je pripravené sa aktívne spolupodieľať na zadaní a následnom realizovaní inovatívnych postupov pri obhospodarovaní lesov.

Ing. Milan Sarvaš, Ph.D.

Národné lesnícke centrum – Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen
sarvas@nlcsk.org